

N A Z W Y
PLACÓW I ULIC
GRODZIENSKICH

DAWNE I DZISIEJSZE

W OŚWIETLENIU
JÓZEFA JODKOWSKIEGO

GRODNO

1 9 3 2

OSOBNIE ODBICIE Z WYDAWNICTWA KSIĘGARNI
E. IBERSKIEGO W GRODNI: PLAN M. GRODNA

NAZWY PLACÓW I ULIC
GRODZIENSKICH
DAWNE I DZISIEJSZE

Nazwy placów i ulic grodzieńskich dawne i dzisiejsze.

Rada Miejska m. Grodna w d. 10 lutego 1931 r. uchwaliła szereg zaprojektowanych przez specjalną komisję zmian w nazwach ulic grodzieńskich. Utrzymały nazwy nowopowstałe ulice, jak również liczne ulice o jednobrzmiącej nazwie (Łososiańskie, Młynarskie, Górne, Podgórne, Szkolne i inne). Również uczczona została pamięć o wybitnych bojownikach o Niepodległość i dobrze zasłużonych krajowi obywatelach. Na pamiątkę 500-lecia zgonu Witolda, w. księcia lit., twórcy grodu grodzieńskiego i księcia grodzieńskiego, jego imieniem została nazwana ul. Bankowa.

Na podstawie pracy Dyr. Muzeum Państwowego w Grodnie, p. Józefa Jodkowskiego, p. t. „Ulice grodzieńskie w świetle historii i topologii“ (Grodno, 1931) niżej podane są objaśnienia odnośnie pochodzenia wielu nazw ulic dawnych lub ich usytuowania, jako też niektóre nazwy późniejsze, które utrzymały się do ostatnich czasów, chociaż zostały zmienione (Skarbowa = im. Zygm. Wróblewskiego, Policyjna = Listowskiego, Telegraficzna = Bośniacka i t. p.).

Skorowidz poniższy, spodziewać się należy, iż ułatwi w znacznej mierze w orjentowaniu się co do usytuowania placów i ulic w Grodnie, jako też w licznych ich nazwach — dawnych i dzisiejszych.

* * *

AKADEMICKA — Kirchowa, później Kościelna — na pamiątkę istnienia szkół w zabudowaniach, należących obecnie do ks. Czetwertyńskiego, nazwanych w konstytucji 1793 r. gmachami akademii (szkół: lekarskiej, budowniczych i mierniczych, a przedtem korpusu kadetów), pochodzących z czasów znakomitego podskarbiego i starosty grodzieńskiego, A. Tyzenhauza.

ALEJA 3 MAJA.

ARTYLERYJSKA.

ARTYLERYJSKI z-k otrzymał nazwę:
UL. KONNA.

AUGUSTOWSKA.

BAGATELA — między Garncarską a Pilsudskiego.

BAGNO — na przedmieściu zaniemeńskim, między Indurską a Cerkiewną.

BANKOWA—WITOLDA, w. księcia lit. (od 1931 r.).

BATOREGO PLAC — dawny rynek ratuszowy z czasów Bony. (Rynek za Witolda był urządzony na miejscu ogrodu kościoła garnizonowego i dzisiejszych zabudowań za tym kościołem do ul. Zamkowej.) Stał na nim do poł. XIX w. pręgierz, w XVI w. mieścił się skład wosku (również z grzywien) i utrzymywano na nim wagi miejskie. Za Zygmunta III doprowadzono wodę rurami drewnianymi.

BAZYLJAŃSKA—przedtem Górna, wiodąca do dawnego opactwa OO. Bazylianów na Koloży.

BEDNARSKA—jedną z dawnych Podgórnich.

BEMA generała — obok koszar tejże nazwy.

BERNARDYŃSKA — obok dawnego klasztoru OO. Bernardynów, którzy tu osiedli za Kazimierza Jagiellończyka. Była to dawna „uleczka na Kurhan“ za Zygmunta Augusta. Bernardyńską nazywano również część ul. Mieszczańskiej.

BIAŁA — na przedmieściu zaniem.

BIĄŁOSTOCKA — tamże.

BIENIECKIEGO dra — przedtem Nowa.

BOBROWA — z-k Młynarski — na pamiątkę istnienia kilku czarnych bobrów w latach 1927 — 1930 w wale portowym Zarządu Dróg Wodnych. Jeden z tych bobrów stał się chlubą M. Muzeum Przyrodniczego w Grodnie, a reszta wyemigrowała do Litwy kowieńskiej.

BOGUSŁAWSKIEGO Wojciecha — twórcy teatru polskiego — ul. Teatralna. Bogusławski grywał w Grodnie za Stanisława Augusta.

BONIFRATERSKA — dawniej Dziemianowska, a później — Tatarska — na pamiątkę istnienia przy tej ulicy (u wież ciśnień) klasztoru OO. Bonifratów ze szpitalem.

BOŚNIACKA — Telegraficzna. Bośniacką pierwszą za Tyzenhauza nazywano ul. Pocztową, a B. drugą — późniejszą Telegraficzną.

BOTANICZNA — jedna z Dzielnich — w sąsiedztwie ogrodu miejskiego, a dawnego botanicznego, założonego przez znakomitego uczonego, prof. J. Giliberta, który założył w Grodnie za Stanisława Augusta również szkołę lekarską, przeniesioną później do Wilna, gdzie stała się wydziałem lekarskim Szkoły Głównej.

BOŻNICZNA — na przedmieściu zaniem. obok zabytkowej bożnicy drewnianej.

BROWAROWA — ob. Karmelicka.

BRYGIDZKA — dawna W. Jezierska, później Kupiecka. Nazwę otrzymała od klasztoru przedtem PP. Brygidek (od 1642 r.), przed wojną światową objętego przez Zgromadzenie SS. Nazaretanek.

BRZozowa — druga równoległa do Skidelskiej (od szosy).

CEGLANA — na Zawierszczyźnie.

CERKIEWNA — na przedmieściu zaniemeńskim.

CHMIELNA — od Karmelickiej (b. Browarowej).

CIASNA — od Zamkowej. W XVI w. nazywano ją Ciasną Żydowską.

CICHA — od Przedmiejskiej do cmentarza wojskowego.

CIECHANOWSKIEGO Celestyna, dra, — naczelnika miasta w 1863 r. z ramienia Rządu Narodowego, powszechnie lubianego i cenionego obywatela i lekarza — za nowym cmentarzem żydowskim przy ul. Grandzickiej.

CMENTARNA.

CZECZOTTA Jana — zbieracza pieśni naniemeńskich, druha Mickiewicza, pochowanego w Rotnicy, pow. grodzieńskiego — przy Łosiańskiej.

CZWARTACKA — ku uwiecznieniu bohaterskiego 4 pułku p. linjowej z powstania listopadowego — jedna z b. Rzeźnickich.

CZYSTA — na N. Kolonji.

DOMINIKAŃSKA — dawniej (XVI—XVIII ww.) Wileńska, później Soborna.

DRUCKA — od Przedmiejskiej w kierunku wawozu Druckiego.

DWORSKA — jedna z b. Dzielnich.

DZIEMIANKOWSKA — przedtem z-k Bernardyński z zejściem wdół w kierunku ul. Podolnej. Dziemianowską nazywano również ul. Bonifaterską, a to podobno na pamiątkę istnienia kaplicy, czy też kościoła, pod wezwaniem św. Kosmy i Demiana na terenie dworu wielkokiążęcego, który tu istniał w XIV—XV ww. i przez Aleksandra Jagiellończyka w 1494 r. został nadany OO. Bernardynom.

EKONOMICZNA — na przedmieściu zaniem.

FLISACKA — w pobliżu stacji pomp.

FORDONA Józefa, ks. franciszkanina — obok klasztoru XX. Franciszkanów na przedm. zaniem. — ku uczczeniu pamięci o świątobliwym i powszechnie szanowanym ojcu duchownym, Grodnianinie.

FRANCISZKAŃSKA — obok klasztoru XX. Franciszkanów.

FURMAŃSKA — na przedm. zaniem.

GARBARSKA — jedna z b. Górnych.

GARNCARSKA powstała pod wałami obronemi, które istniały jeszcze w 1825 r.

GDAŃSKA — na przedm. zaniem.

GLINIANA — jedna z b. Górnych.

GŁĘBOKA — od św. Trójcy do Fabrycznej (Juryzdyki).

GLUCHA — od ul. im. Mickiewicza.

GOŁĘBIA — na Podolu u wąwozu.

GORZELNIANA — u browaru Jaffe na przedm. zaniem.

GÓRNA — obecnie Bazyljańska.

GRANDZICKA.

GROCHOWSKA — na przedm. zaniem.

GUARDJAŃSKA — jedna z b. Franciszkańskich.

GUARNA — u Krzywej (w pobliżu Zamkowej).

HARCERSKA — ku uczczeniu walecznego hufca, który bronił przeprawy przez Niemen w czasie inwazji bolszewickiej w 1920 r. Obok t. zw. koszar żółtych (b. pałacu Morawskich).

HOFMEJSTRA Apolonjusza — pierwszego wojewody grodzieńskiego z ramienia Rządu Narodowego w 1863 r. — u ul. Grandzickiej.

HOOVERA — przedtem Iwanowska.

HORNICKA — na przedm. zaniem.

HORODNICA — północno-wschodnia część miasta za Tyzenhauza, gdzie mieściły się słynne fabryki przy ul. Rozkosz (obecnie im. E. Orzeszkowej) i dookoła placu im A. Tyzenhauza. W XVI—XVIII ww. był tu dwór królewski, teren którego po upadku Rzeczypospolitej został przyłączony do miasta. W XIX w. północną część tego terenu (Aleja 3 Maja, Ogrodowa, Kresowa i sąsiednie) była nazywana Nowym Światem.

HORODNICZAŃSKA — składa się z dawnej Skalimanowskiej i „nad rowem Horodnicy“ (z-ku Maryjńskiego).

HUTNICZA — obok huty szklanej na przedm. zaniem.

INDURSKA — na przedm. zaniem.

JAGIELLOŃSKA — dawna Aleksandrowska (za czasów ros.) i Warszawska (od Brygidzkiej do wieży ciśnień).

JASIŃSKIEGO gen. — za cmentarzem nowym żyd. przy ul. Grandzickiej.

JASNA — jedna z b. Reżnickich.

JAŚTRZĘBIA — od Północnej.

JEROZOLIMSKA.

JEZUICKA — obok b. kolegium jezuickiego, zajętego na więzienie w 1863 r., i posiadłości po-jezuickiej (przy ul. Brygidzkiej Nr. 4) w połowie odstąpionej przez władze kościelne konsystorzowi prawosławnemu. Dawniej była nazywana Mistrzowską.

JĘCZMIENNA — na przedm. zaniem.

JURYZDYKA — jedna z b. Fabrycznych nad Horodniczką w pobliżu Zamku Staro.

KACZA — między Młynarską a Sokolniczą na przedm. zaniem.

KADROWA — na Pohulance.

KALINOWSKIEGO Konstantego — pierwszego komisarza z ramienia Rządu Nar. w Grodnie przed wybuchem powstania styczniowego, straconego w Wilnie, — za nowym cmentarzem żyd. przy ul. Grandzickiej.

KALUCIŃSKA — przedtem Kołozańska (zamiast = Kołoska!). Nazywano ją Kalucińską w XVI i XVII ww., w XVIII w. nazwę przekrecono na Kalużyńską, skąd pochodzi nazwa za czasów ros. — Kołozańska.

KANONIERSKA — na Pohulance (od Skidelskiej do Kadrowej).

KARMEŁICKA — przedtem Browarna (sic), obok koszar t. zw. po-karmelickich (na fundamentach gmachu klasztorowego).

KAZIMIERZA św. — przedtem Fabryczna (od straży ogniowej do Niemna) — na pamiątkę zgonu patrona naszego kraju w Grodnie w 1484 r. w t. zw. „Domus Regia“, czyli na miejscu Nowego Zamku.

KLASZTORNA — obok dawnych klasztorów PP. Bazyłjanek (obecnie żeńskiego prawosł.) i PP. Bernardynek — obok Państw. Seminarjum Naucz. Męskiego. Jedna z najstarszych w Grodnie.

KLONOWA — od Skidelskiej.

KNYSZYŃSKA — na przedm. zaniem.

KOLEJOWA.

KOŁOWA — u Bazyłjańskiej (b. Kresowej).

KOŁOŻA — nazwa powstała od miasta pod Pskowem, zburzonego przez Witolda w 1405 r. i osadzonych mieszkańców tego grodu. W dokumentach z pocz. XVI w. teren kołoski był nazywany „na Kołożaniech“.

KOŁOŻAŃSKA (zamiast = koloska!) — obecnie Kalucińska — restytuowana nazwa starożytna.

KONNA — przedtem z-k Artyleryjski.

KONOPIANA — jedna z b. Bożniczych na przedm. zaniem.

KOSYNJERSKA — jedna z b. Rzeźnickich.

KOSZAROWA — obecnie gen. Bema.

KOŚCIELNA -- obecnie Akademicka.

KOŚCIUSZKI — od b. Koszarowej (gen. Bema) do Kolejowej.

KOZIA — od Przedmiejskiej za cmentarzem rz.-kat.

KRASIŃSKIEGO Zygmunta — b. Słowiańska.

KRASZEWSKIEGO J. I. — od ul. Łososińskiej. Jako „Bolesławita“ opisał sceny sejmowe 1793 r., również w trzutomowym dziele p. t. „Polska w czasie trzech rozbiorów“ wiele uwagi poświęcił przeszłości Grodna i wydawał w 1844—1846 latach w Grodnie z drem K. Wolfgangiem „Ondynę druskienickich źródeł“.

KRAWIECKA — u Rybiego Rynku (równolegle do Krzywej i Pereca).

KRECIA — u Rybiego Rynku (równolegle do ul. Pereca).

KROCHMALNA — równolegle z Krzywą.

KRUCZA — w końcu ul. Młynarskiej na przedm. zaniem.

KRYNICZNA -- u stacji pomp nad Niemnem.

KRZYWA — obok dawnego cmentarza żydowskiego (z czasów Witolda — około 1388 r.) u Rybiego Rynku.

KRZYŻAKI — obok maj. Stanisławów.

KUNDZIŃSKA — na przedm. zaniem. — na pamiątkę łowów królewskich w puszczy tejże nazwy za Kuźnicą, dokąd królowie z Grodna wyjeżdżali.

KURHAN — odwieczna nazwa pagórka, jaki istniał obok klasztoru OO. Bernardynów w kierunku wieży ciśnień. Dotychczas widoczne jest podniesienie terenu na ul. Bernardyńskiej, w sąsiedztwie którego uliczka w XVI w. nazywała się „uleczką na Kurhan“.

KURPIOWSKA — na przedm. zaniem.

KURZA — od Krzywej.

LEGJONOWA — od Ślimaka w kierunku szosy Lidzkiej.

LELEWELA J. — przecina Lipową.

LENKIEWICZA — od Skidelskiej obok koszar im. gen. Bema. Aleksander Lenkiewicz był dowódcą oddziału powstańczego w 1863 r. w pow. grodzieńskim. Po krwawej bitwie w „Świątem Błocie“ przedarł się do puszczy Białowieskiej.

LEWA NADBRZEŻNA — na przedm. zaniem. nad Niemnem.

LEWUSZA — jedna z b. Szkolnych. Tak nazywają znakomitego rabina i uczonego (był na studjach w Padwie), który wybudował starą bożnicę w latach 1575—1578, przebudowaną po pożarze 1619 r., a gruntownie zezpeconą w 1898 r. Według podania, na żądanie Stefana Batorego sprowadził z Włoch budowniczego do wzniesienia t. zw. „Batorówki“ (na pl. Batorego). Właściwie nazywał się Mordchaj s. Abrama Joffe.

LIDZKA — łączy Skidelską z szosą Lidzką.

LIPOWA — na przedm. zaniem.

LIPSKA — tamże (j. w.).

LISTOPADA 11-go — przedtem Kresowa.

LISTOWSKIEGO — w XVI—XVIII w. w. Rzeźnicka, a później Policyjna.

LJOŃSKA — jedna z b. Dzielnych — od majstrów z Lyonu sprowadzonych przez Tyzenhauza razem z Becu do fabryk grodzieńskich na Horodnicy (słynni tkacze).

ŁABIŃSKA — na przedm. zaniem.

ŁOWIECKA — jedna z b. Franciszkańskich. Tu zaczynał się zwierzyniec królewski (w kierunku Łosośny).

MAGISTRACKA — obok Magistratu m. Grodna — od Dominikańskiej.

MAKOWA — obok teatru miejskiego. (Mak miejski w Grodnie kwitł w listopadzie).

MAŁA — u stacji pomp.

MAZOWIECKA — na przedm. zaniem.

MICKIEWICZA.

MIESZCZAŃSKA — w XVIII w. częściowo zwana Bernardyńska.

MIĘSNA — obok kościoła garnizonowego (fary Witoldowej) od pl. Batorego.

MIGOWSKA — na przedm. zaniem.

MIKOŁAJA Św. — przedtem Szpitalna—w sąsiedztwie z cmentarzem (u zbrocza nad Horodniczanką), a dawniej w pobliżu kościoła św. Mikołaja, zburzonego w połowie XVII w. przez wojsko moskiewskie. Kościół ten stał na miejscu istniejącego pałacu arcybiskupa prawosławnego.

MISTRZOWSKA — obecnie Jeżuicka.

MŁYNARSKA — na przedm. zaniem.

MOKRA — między Pereca a Krzywą.

MONIUSZKI — przecina Łososiąską.

MONOPOŁOWA — od 11 Listopada (b. Kresowej).

MOSTOWA.

MYDLANA — od Krzywej.

NAJDUSA Leona — miłośnika przyrody i poety żydowskiego, zmarłego w 1918 r. i pochowanego w Grodnie na nowym cmentarzu żydowskim, gdzie mu wystawiono piękny pomnik. Zeuropelizował poniekąd język żydowski i poświęcił wiele swoich utworów wsi polskiej. Jego imieniem nazwano ul. Piekarską.

NAPOLEONA — b. Polna.

NARODOWA — nad Horodniczanką powyżej Juryzdyki.

NARUTOWICZA — przedtem Saperska i Pionierska.

NAZARETAŃSKA — dawniej Dziewocka (Dewocka), Nowikowska albo Nowoikowska, później z-k Pocztowy i Brygidzki. Obok klasztoru b. PP. Brygidek—obecnie Zgromadzenia SS. Nazaretanek.

NIECAŁA — od ul. Horodniczańskiej nad Horodniczanką. Przed wojną światową, była b. ruchliwa i ożywiona.

NIEMCEWICZA J. — równoległa do Łososiąskiej.

NIEMEŃSKA — przedtem szosa forteczna, wiodąca od zburzonego mostu fortecznego za Kołożą.

NISKA — od Krzywej wdół do Juryzdyki.

NOCHIMA Rebi—świętobliwego i powszechnie szanowanego opiekuna ubogich, zmarłego w Grodnie w 1880 r. Pisała o nim E. Orzeszkowa w noweli p. t. „Daj kwiatek“.—Jedna z b. Szkolnych.

NOWA — obecnie im. dra Bienieckiego.

OBJAZDOWA — na przedm. zaniem.

OBOŻNA — przedtem Obozowa.

OBRONNA — poniżej Podolnej nad Niemnem. Na sztychowanych widokach Grodna z XVI w. jest uwieczniony obronny charakter zabudowań nad Niemnem.

ODELSKA — na przedm. zaniem.

OGRODOWA — b. Sadowa.

ORLA — w końcu Młynarskiej na przedm. zaniem.

ORZESZKOWEJ — dawna Rozkosz (od karczmy tejże nazwy w końcu ulicy—w pobliżu dworca kol.) za Tyzenhauza, później Sadowa i Murawjewska (podobno w celu sprawienia przykrości E. Orzeszkowej, której dom był przy tej ulicy i gdzie ostatnie lata nasza znakomita autorka i obywatelka spędziła).

OWCZA — jedna z b. Fabrycznych—od rz. Horodniczanki.

OWOCOWA — u Rynku Rybiego.

PEOWIACKA — równoległa do Skidelskiej (w końcu)—ku uczczeniu P. O. W. w Grodnie.

PERECA — b. Wyzwolenia. Dr. L. Perec był jednym z najwybitniejszych pisarzy żydowskich. Pierwszy wprowadził tematy polskie do literatury żydowskiej.

PIEKARSKA — obecnie Najdusa.

PIASKOWA — przedtem z-k Żandarmski, następnie z-k Piaskowy. Ulica Piaskowa—obecnie Rydza Śmigłego.

PIESZA — od Przedmiejskiej do tartaku Pereca.

PILSUDSKIEGO — b. Zielona. Zieloną ulicą później został nazwany z-k Zielony.

PIWNA — od Wileńskiej.

PLATER Emilji — bohaterki 1831 r.—między Puszczyńską a Poniatowskiego.

PLEBAŃSKA — od Podgórznej do Prawej Nadbrzeżnej. Przy Podgórznej w XVI—XVII ww. były dwie świątynie unickie, z których jedna w rodzaju rotundy (okrągła). Na tym terenie mu-

szą być dawne cmentarze i niezawodnie z czasem uda się odkryć fundamenty tych świątyń.

PLATNERSKA — u Zamkowej.

POCZOBUTTA Odlanickiego Marcina, X., znakomitego astronoma, syna ziemi grodzieńskiej — od ul. Kościuszki (za ul. Koszarową — obecnie gen. Bema).

POCZTOWA — za Tyzenhauza była nazywana I Bośniacką, a II Bośniacką — Telegraficzna (obecnie Bośniacka), za czasów rosyjskich — z-k Drzewny (do końca XIX w. były tam tylko dworki drewniane).

PODGÓRNA — od Mostowej do toru kolejowego (poniżej kościoła po bernardyńskiego).

PODHALAŃSKA — na przedm. zaniem. — od ul. Lelewela do szosy osowieckiej.

PODOLNA — dawne Podole, czyli w dole pod dworem wielkksiążęcym nad Niemnem, gdzie mieszkali Podolanie, których obowiązkiem było oświetlać drogę pochodniami orszakowi wielkksiążęcemu, wyjeżdżającemu z Grodna.

PODWAŁNA — od Garncarskiej do Bośniackiej. Wały ziemne istniały jeszcze w 1825 r.

PODZAMCZE — u Nowego Zamku dawniej do mostów na Niemnie, które istniały w XV — XVI ww. (za Zygmunta Augusta z wieżą obrotną).

POLNA — jedna z b. Górnych. Polną nazywano również dzisiejszą ul. Napoleona.

PONIATOWSKIEGO Józefa ks. — obok kościoła jego imienia.

PORTOWA — na przedm. zaniem.

PÓLNOCNA.

PRAWA-NABRZEŻNA — nad Niemnem pod Zamkami król.

PROCHOWA — na N. Kolonji.

PRÓŻNA — do rakarza.

PRZEBIEG — b. z-k Artyleryjski.

PRZECHODNIA — od Dominikańskiej do Kalużyńskiej.

PRZEDMIEJSKA — dalszy ciąg Jerozolimskiej do tartaku „Poniemuń“.

PRZEJAZD — od Podolnej do Niemna, za cmentarzem rz.-kat.

PRZEMYSŁOWA — na przedm. zaniem.

PRZESKOK — od ul. im. Orzeszkowej (obok domu znakom. autorki).

PTASIA — od Krzywej.

PUSTA — od Przedmiejskiej do Niemna.

PUSZKINA.

RABIEJOWSKA — na przedm. zaniem. Jedną z najstarszych nazw ulic w Grodnie, lecz była w śródmieściu.

RADZYMIŃSKA — na przedm. zaniem.

RASZYŃSKA — od Łososańskiej do szosy osowieckiej (na przedm. zaniem.).

REJMONTA — między 11 Listopada (b. Kresowa) a Poniatowskiego. Odtworzył w powieści p. t. „Rok 1794“ sceny sejmowe i życie grodzieńskie w okresie upadku Rzeczypospolitej przedrozbiorowej.

ROZKOSZ — obecnie im. E. Orzeszkowej (Ob.) Komisja miejska uchwaliła zachować tę nazwę, nadając projektowanej, która ma łączyć ul. Orzeszkowej z Rydza Śmigłego.

RÓW — na przedm. zaniem. u toru kolejowego.

RUSZNIKARSKA — między pl. Batorego a Mostową.

RYBACKA — dawne Rybaki (rybacy zamkowi, czyli królewscy, później cechowi) — nad Niemnem za Kołozą.

RYBI RYNEK — dawniej Niemiecki (od XIV w.).

RYDZA ŚMIGŁEGO — dawna Piaskowa. Później Piaskową nazwano z-k Żandarmski, nazywany również z-k Piaskowym.

RYMARSKA — nad Niemnem za torem kolejowym (od Obożnej i Podolnej).

RYNKOWA — dawna Plebańska — obok kościoła garnizonowego (fary Witoldowej). Dzisiejsza Plebańska nad Niemnem. Prowadziła do dawnego rynku z czasów Witolda, usytuowanego przed frontem fary Witoldowej, a więc częściowo na miejscu dzisiejszego ogrodu, należącego do kościoła garnizonowego.

RYSIA — na przedm. zaniem. (między Gdańską a Knyszyńską).

RZEŹNICKA — od Grandzickiej.

SIENNY RYNEK.

SKIDELSKA — dawniej była nazywana W. Jezierską.

SKIDELSKI PLAC.

SKOŚNA — od Białostockiej na przedm. zaniem.

SKÓRNICZA — jedna z b. Górnych (od Garbarskiej), błędnie nazywana Skórczą.

SŁODOWA — od Karmelickiej (w sąsiedztwie browaru Margolisa).

SŁONECZNA — na przedm. zaniem.

SŁOWACKIE — między 11 Listopada (b. Kresową) a Poniatowskiego.

SMOCZA — u Rzeźnickiej.

SMOLNA — od Karmelickiej (nad Niemnem).

SOBIESKIEGO — przedtem N. Artyleryjska.

SOKOLNICZA — jeden z b. zaułków Młynarskich — w sąsiedztwie z dawnym terenem zwierzyńca królewskiego.

SOLNA — na przedm. zaniem. W Grodnie za Stefana Batorego były główne krajowe skład soli, przewożonej Niemnem z Królewca.

SOSNOWA — od Skidelskiej do gen. Bema.

SOWIŃSKIEGO generała — od Kościuszki (za torem kolej.).

STANISŁAWOWSKA — prowadzi do dworku myśliwskiego za Stanisława Augusta (wł. ks. Druckiego Lubeckiego) i ogrodu Zoologicznego T-wa Mil. Przyrody w Grodnie.

STARA — przedtem Kamienna.

STROMA — na przedm. zaniem.

STRYCHARSKA — od Narutowicza (w końcu).

STRZELECKA — między Skidelską a gen. Bema.

SUCHA — między Smoczą a Niemeńską (w pobliżu nowego cmentarza żyd.).

SUDAWSKA — na przedm. zaniem. na pałatkę osadzenia w Grodnie Sudawczyków (dawnych mieszkańców Prus) przez Trojdena.

SYROKOMLI — (Ludwika Kondratowicza), autora „Niemna” — od Łososiańskiej (na przedm. zaniem.).

SZARA — od Białostockiej (na przedm. zaniem.).

SZCZYGLA — od ul. im. Kościuszki.

SZKLANA — na przedm. zaniem.

SZKOLNA — dawniej Szkolna Żydowska — od Zamkowej.

SLEPA — od Witoldowej (w pobliżu Bonifraterskiej).

ŚLIMAK — w końcu ul. Jerozolimskiej.

ŚMIAŁA — od Wileńskiej nad Horodniczaną.

ŚWIERKOWA — od Poczebta równolegle do Kościuszki.

ŚWISŁOCKA — na przedm. zaniem. (między Grochowską a Skórczą).

TARTACZNA — nad Niemnem (od Przedmiejskiej).

TEATRALNY PLAC.

TOWAROWA — od ul. Pereca (w pobliżu Rynku Rybiego).

TRACKA — między Mostową a Podgórną.

TRAUGUTTA Romualda, dyktatora w 1864 r. od ul. Grandzickiej (za cmentarzem żyd.).

TRĘBACKA — między Białostocką a Gwardjańską (na przedm. zaniem.).

TROJDENA — na przedm. zaniem.

TROJECKA albo Św. Trojcy. Pod tem wezwaniem istniał kościół w pobliżu ul. Dominikańskiej w XV—XVII w., którego fundusz wcielono do fundacji Bony—kościół ze szpitalem św. Ducha (w murach tych obecnie—Hotel Słowiański). Nazwa zachowała się od XVI w.

TYTONIOWA — od ul. Mostowej.

TYZENHAUZA PLAC — inaczey Wolności (b. Gubernatorski, później Teatralny. — Pomnik tego znakomitego starosty i podskarbiego w. ks. lit. w kościele po-jezuickim, obecnie farnym).

UŁAŃSKA — na przedm. zaniem.

WAPIENNA — między Glinianą a Garbarską (od Wileńskiej).

WARZYWNA — od Krzywej.

WĄSKA — między Podolną a Prawą Nadbrzeżną.

WIGIERSKA — na przedm. zaniem. (między Ekonomiczną a Odelską).

WILEŃSKA — tak nazywano dawniej ul. Dominikańską, a obecnie z-k Wileński.

WITOLDOWA — ku uczczeniu 500 lecia zgonu w. ks. lit. i księcia grodzieńskiego, głównego twórcy grodu grodzieńskiego (fara, zamek, rynek) — przedtem Bankowa.

WOŁŁOWICZA PLAC w końcu ul. Skidelskiej. Tam został stracony Michał Wołłowicz w 1833 r. Teren ten był nazywany Pohulanką.

WRONIA — na przedm. zaniem. (od Młynarskiej).

WRÓBLEWSKIEGO Zygmunta, prof., znakomitego fizyka — dawna Złotarska, a później Skarbowa (Pałacka).

WYSOCKIEGO Piotra — od ul. Kościuszki (za torem kol.).

WYSOKA — na przedm. zaniem.

WYZWOLENIA — dziś d-ra Pereca.

ZAJECZA — między Kolejową a Sobieskiego.

ZAKRĘT — od Podolnej do Niemna.

ZAMKOWA.

ZANA Tomasza — od Łososiańskiej (na przedm. zaniem.).

ZAWIERSZCZYŻNA — tak się nazywa dziel-nica przedmiejska w sąsiedztwie z Kołozą nad wąwozem Horodniczanki od dworu tam niegdyś istniejącego, a należącego w p. poł. XIX w. do Zawierskiego.

ZBOCZE — nad rz. Horodniczanką w po-bliżu Zamku Starego

ZBOŻOWA — na przedm. zaniem.

ZDROJOWA — od Przedmiejskiej do Niemna.

ZDUŃSKA — przedtem z-k Jerozolimski.

ZIELNA — od Juryzdyki do Ceglanej.

ZIELONA — przedtem z-k Zielony (u elek-trowni miejskiej).

ZJAZD — między Białostocką a Zbożową (na przedm. zaniem.).

ZŁOTARSKA — między pl. Batorego a Ka-lucińską.

ŻABIA — między dra Pereca a Krzywą.

ŻELAZNA — od Białostockiej do Szklanej (na przedm. zaniem.).

ŻEROMSKIEGO — między 11 Listopada (b. Kresową) a Poniatowskiego.

ŻÓRAWIA — od Przedmiejskiej.

ŻYTANIA — u maj. Stanisławów.